

Kiss B. Zsolt: Kevéssé nevezetes pályám emlékezete

Sohasem akartam pedagógus lenni. Osztálytársaim egyre mondták: te, Pickó (mert kicsi voltam), úgyis latintanár leszel. Az főleg nem! – mondtam nekik. De sohasem érdekelt más, csak az irodalom, művészet és a történelem. Ezen kívül éhes voltam 1946-ban, amikor pályát kellett választanom, és a br. Eötvös József Collegiumban rendesen adtak enni. Mindezek, és egy nagyon kedves piarista tanárom hatásának eredője mégiscsak az lett, hogy bölcész lettem, latin-német szakos. A kollégiumi felvételi (ottani nevén fejkopogtatás) azért sikerült, mert osztályfőnököm állandóan és nagyon szeretetteljesen Horatius-idézetekkel bombázott bennünket latinórán, és én a felvételin ijedtemben latinul kezdtem beszélni. Ezek után három évig napi nyolc-tíz órai könyvtári munkával (csak mi rendelkezünk az egyik legjobb tudományos könyvtárral, polcra vehettük le, és a szobánkba vihattuk föl a könyveket, ezen kívül saját dolgozó és hálószobája volt négyünknek egyszerre, ilyen ma nemigen van, a könyvtárban éjjel is szabad volt dolgozni), nagyon boldognak éreztem magam, mert szeretem a lendületet és a munkát. Sajnos 1949-ben félbeszakították, mert kitétek a kollégiumból, mint fejlődésben visszamaradt ideológiai csökevényt (nem léptem be a pártba). Kalandregénybe nem illő sorsom azért ide-oda hányt, vetett, a diplomát még engedték, hogy megszerezsem, de után becsukódtak a nagy ívű tudományos vagy irodalmi pályához vezető kapuk.

Azért föltörtem, mert néhány év múlva egy kis faluban minden tanár lettem. Ki is tüntettek, mint testnevelő tanárt. Egy ottani barátomat hirtelen kinevezték igazgatónak, és az magával vitt az abonyi gimnáziumba orosz tanárként. Kiváló eredménnyel dolgoztam, bár annak előtte még az orosz ábécét sem ismertem. Napi négy órát készültem egy órára, és az órán folyékonyan beszéltem oroszul (nem szabad megkérdezni hány hibával), ezt a folyékonyságot kívántam meg tanítványaimtól is. Egy lefokozott igazgatóból lett kolléga ismertette meg velem a modern nyelvtanítás elemeit (azért fokozták le, mert megpofozott egy részeg pedagógust), az órai munka alapjaira pedig általános iskolai igazgatóm tanított meg, aki igen kiválóan értett hozzá, lévén eredetileg kántortanító. Mindezzel fölvértelve nagyszerű oktató lett volna belőlem, de nevelő még nem. Ehhez az alapot a piarista gimnáziumban kaptam. A piaristák kiváló értelmiségi foglalkozású embereket neveltek, és a hivatást, vagyis foglalkozásunk erkölcsi elkötelezettséggel való vállalását is belénk oltották. A kettő nem azonos. Emberszeretetre, becsületességre, jó magyarságra tanítottak. Némelyikük kegyetlen szigorúsága mögött érzelmeskedés nélküli, nagy szeretet lakott, a kedvesen és sokat követelően nevelő többiek magyarázkodás helyett is megtanították a szeretet vallásának erkölcsi elveire. (Osztályfőnököm tizenhét éves korunkban: „Ha már egyszer moziba mész engedély nélkül, ráadásul kislánnyal, ami szintén tilos, és olyan peched van, hogy a jegyed pont mellém szól, akkor már ne légy olyan tuskó, és mutass be engem annak a kislánynak!”) A gimnáziumnak ezeket a tilalmait ma már nehezen értik meg, pedig csak a televíziók filmjeire és a tizenkét éves leánygyerekekre kell gondolni.

Nos, én így lettem botcsinálta pedagógus. 1970-ben a budapesti József Attila Gimnáziumba kerültem barátaim közreműködésével. A tanári karbantartás, kemény és értelmes tartás volt. Ez nekem nagyon tetszett. Fáj, hogy ma kiveszőben van hazánk e téren, sajnos sok esetben nem is nevelünk erre. No de, ami késik, nem múlik, saját kárunkon okulva visszatérünk majd hozzá.

A pedagógus pályát kénytelen voltam megszeretni, mert nem jó kiszáradt tuskóként élni. Csodálatos életem megrázkódtatásaira a gyermekek puha, kedves világa, meg egy feleség (erről a két csodáról két versben többet) volt az ellensúly, így meg tudtam állni a helyemet.

Zebegényi osztályomnak

*Ti voltatok,
Akik engem gyógyítottatok,
amikor bennem csak seb lakott
puha kisgyermek-kezekkel
földről segítettetek fel.
Veletek együtt tanultam
élni kiraboltnan.
Felelősség egy osztálynyi gyermek,
azt hittétek, én hordom a terhet,
de velem ti hordoztátok,
amit elhoztam hozzátok.
Bármit tett a élet pokla,
csak ránéztem arcotokra,
s visszakaptam újra önmagam.
Énbennem csak hála van.*

Ha hangod...

*Ha csak egy kicsit is a készülék
Mellékszajoktól terhes kuszasága
Alól kicseng hozzám a lágy beszéd,
Akkor nem volt a délelőtti hiába.
Amit mondunk csak napi szürkeség,
Hogy mit kell elintézni, mi történt, ami
Most foglalkoztat, sose szép
Vagy nagyszerű, amiről fontos hallani.
Csak az a fontos, hogy a Kegyelem
adott egy vonalat, fénylőt belül,
és három percre összeköt velem.*

A gimnázium annyit jelentett, hogy tagozatos osztályban taníthattam. A tagozatosság régi nyelvoktatási előítélet volt, hogy t. i. heti 5 órában többet lehet tanítani, mint kettőben. Ma már persze más a világ, a demokrácia kaotikus világában megszédült tanár, szülő, gyermek futószalagon kapja a kegyelmet, t. i. a nem mély, de használható tudást.

Én mindenesetre boldog voltam, mint Móricz Zsigmond boldog embere, akiről éjjelente zokogva írta a könyvet fültanúk állítása szerint. Nos, én nem zokogtam, csak legbelül, mert a lényegről még most sem beszélhettem. Nagyszerű gyermekeket tanítottam, akikről a nagyszerű szülők azt kívánták, hogy odaadón tanuljanak, a tanároktól pedig, hogy követeljenek maguktól és a gyermekektől. Mindjárt első évben felejthetetlen osztályt kaptam, ezek elfogadták a legrosszabb jegyet is tőlem, és mindent megtanultak, a nyelvtan mélyebb rejtelseit és Goethe eszmei fejlődését. Az érettségim az elnök agyba-főbe dicsérte őket (a jegyzőkönyvben), tanárukkal együtt. Egy egyes következtében lakást kaptam, ami akkor hihetetlen dolog volt (nekem is). Egy szülő (akkoriban igen nagy ember) nehezményezte egy egyesemet, igazgatóm pedig elmondta neki, milyen lakásviszonyok közt élek. A szülő – Vasbányai kollégám biztatására is – kiutaltatott nekem egy lakást, hogy ne legyek többet igazságtalan a gyermekével. Úgy összebarátkoztunk, hogy még az unokáival is jóban vagyunk. Dicséretére legyen mondvá, soha többet nem panaszkodott kemény jegyeim miatt, fia pedig úgy tanult, mint egy kisangyal. (Egyszer azért nem tudott, mert éjfélig náluk voltam, és csak az érettségi után mondta el nevetve az esetet.)

Ilyen körülmények közt mindenki kiváló tanárnak tartott, a lelkesedés annyira erős volt, hogy egy szülő megkérdezte, hogyan nyerhetné meg lánya a középiskolai tanulmányi versenyt németből. Elmondtam neki, és ő megtanította mindazt a kislánynak, amire én nem értem rá. Egyébként megnyerte a versenyt.

Mint mondtam még mindig nem foglalkozhattam a lényeggel. Mi volt ez? Az, amit a piaristáknál kaptam. Mire ez sorra kerülhetett volna, megöregedtem, nyugdíjba mentem. Némi vigaszomra szolgált, hogy egyik érettségi találkozón, amikor panaszkodtam egyik tanítványom azt mondta: „De tanár úr! Hiszen megkaptuk a tanár úrtól! Rá volt írva tanár úrra.”

2006. május 24.

*(Megjelent a XI. kerületi Pedagógiai Szolgáltató Központ
„Újbudai Pedagógus Portrék” című kiadványában)*

